

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלישלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר
וידעת היזם – תרצ"ב

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"י ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאלדמאן

הרה"י ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"י שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל

מרת זיסי ובעלה הרה"י אהרן משה גראָסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא וחנה מרים

מרת חנה ובעלה הרה"י שניאור זלמן שפירא,

ובניהם מנחם מענדל וחיים צבי הירש

הרה"י יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית, ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

להיות שניהם, דנקודה בלא היכלא אינו מספיק לפי שצ"ל השגה באלקות והיכלא בלא נקודה ג"כ אינו מספיק לפי שצ"ל הביטול דחכ' שהו"ע התוקף שבנשמה כנ"ל דביטול זה הוא שומר את ההשגה שתהי' אמת והיינו שההשגה תוליד את המדה, דאם לא יהי' הביטול דחכ' יכול ח"ו ליפול ממדריגתו, והיינו דבהשגתו יוכל להבין שכלים עמוקים ונפלאים, והם נשארים רק במוחו בלבד ואינם נוגעים אל הפועל כלל, והיינו דבהשגה לבד יכול ליפול ממדריגתו ח"ו כ"א צ"ל הביטול דחכ' שלמעלה מטו"ד המושג. וזהו והחכ' תחי' בעליו⁷⁰, דבינה היא בעלי' של החכ' לפי דחכ' היא נקודה ובינה עושה התפשטות בהנקודה דחכ', אבל החיות הוא מצד החכ' דוקא שהוא הביטול עצמי בחי' איתן שבנשמה⁷¹. והאותיות דוי"ו וה"א, הנה וי"ו מדות וה"א ג' לבושי הנפש מחדו"מ שגם בהם יהי' המשכת החכ' בחי' איתן שבנשמה. וזהו ראה נתתי⁷² לפניכם היום ברכה דעצמות א"ס ב"ה נותן תמיד השפעה מרובה בסיוע מלמעלה בהב' דרכי ואופני העבודה בהיום לעשותם⁷³ שע"י העבודה במצות ממשיכי' בחי' ברכה העליונה וע"י התשו' מהפכים גם את הקללה לברכה⁷³.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ נשא, הננו מוציאים לאור — בפעם הראשונה — את המאמר ד"ה וידעת היום גוי אשר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע מש"פ ואתחנן, ה'תרצ"ב, דרוסקעניק. — תדפיס מספר המאמרים תרצ"ב-תרצ"ג הנמצא בדפוס.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים — נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

אסרו חג השבועות, ה'תשס"ד
ברוקלין, נ.י.

MAAMAR

VEYODATO HAYOM 5692

Copyright © 2004

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

70 קהלת ז, יב.

71 ראה לקמן ע' תא.

72 כ"ה בכת"ק. ואוצ"ל: אנכי נותן.

73 ראה לקמן ע' שצה.

שבבינה זהו מכח המשכיל, דהנה זה מה שהחכ' בא בכחי' נקודה הוא כמו שההשכלה היא מתגלית מכח המשכיל, אבל בכח המשכיל עצמו הרי שם השכלי הוא בהתרחבות, ומשם הוא מה שבא ההתרחבות שבבינה, ושרשה הוא מהתענוג, דתענוג הוא בכחי' התרחבות ולכן התענוג פועל התרחבות בכל דבר גם בדבר שבטבעו אינו מתפשט ומתרחב הנה ע"י התענוג מתרחב ומתפשט וכמו שמועה טובה תדשן עצם⁶¹, להיות שהתענוג הוא בהתרחבות לכן עושה התרחבות בכל דבר, ומשם הוא שרש ההתרחבות שבבינה וזהו דהתגלות עתיק הוא בבניה, והיינו דלהיות דהבינה שרשה מעתיק לכן התגלות דבחי' עתיק הוא בבניה, ובזה יתרון המעלה דבינה על החכמה, אמנם יש מעלה בחכ' על הבינה בכחי' הביטול, דהביטול הוא בחכ' יותר מכמו בבניה דחכ' הוא בחי' אין ובינה הוא בחי' יש, וע"כ צריכים להיות ב' המדריגות והיינו דגם בהשגה דבינה יהי' הביטול דחכ', והוא שיהי' השגה בהתרחבות בהשגה טובה באלקות, ויהי' הביטול לא כמו שהוא רק מצד ההשגה כ"א בכחי' אין דחכ', וכמו באברהם שנתוסף לו אות ה"א דתחלה נקרא אברם ואח"כ אברהם⁶², וידוע⁶³ שזהו ה"א ראשונה דש' הוי' בחי' בינה שעיי"ז הוא הלידה וההתגלות, דזהו אברם אינו מוליד אברהם מוליד⁶⁴, אברם הוא בחי' עצם החכ' שכל הנעלם מכל רעיון⁶⁵, והוא הביטול עצמי אינו מוליד שהו"ע ההשגה בתפיסא ואברהם בתוס' ה"א בחי' בינה מוליד בהשגה בהתרחבות, וכתיב⁶⁶ ושמת שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן, דלבבו נאמן זהו הביטול שלמעלה מטו"ד המושג כ"א הוא ביטול עצמי, והוא הנק' ערנסקייט שהוא תום הלב בעצם בכחי' ביטול עצמי, והיינו דגם כאשר הי' שמו אברהם בתוס' ה' דשם הוי' בכחי' השגה גדולה ורחבה באלקות הי' לבבו נאמן בכחי' ביטול עצמי, וזהו שהי' נדיב בנפשו⁶⁷ דהגם⁶⁸ שהי' משיג נפלא באלקות הנה הניח א"ע לגמרי בביטול כל תענוג נפשו בהשגותיו הנפלאים וצמצם א"ע לפרש לבאר ולהסביר עניני אלקות גם לערביים שזהו אך ורק מפני הביטול עצמי, והוא החיבור דב' המדרי' חכ' ובינה שהו"ע נקודה בהיכלא⁶⁹, היכל הוא בחי' בינה ונקודה בחי' חכ', שצריכים

בס"ד ש"פ ואתחנן רצ"ב דרוזגעניקי

וידעת: היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד³, והנה תכלית הכל הוא ההשבה אל הלב כי הלב הוא העיקר הפועל בכל הענינים, ובכדי שיהי' ההשבה אל הלב הוא ע"י הדעת שהו"ע ההתבוננות בהעמקת הדעת, וזהו וידעת היום שיש בזה ב' ענינים הא' שהידיעה שלו יהי' ברורה כאור היום, והב' שהידיעה שלו צ"ל בזה דכל ענין העבודה הוא היום, והיינו בהיום לעשות⁴ וזאת ישים אל לבו דתכלית ירדת הנשמה למטה הוא בשביל העבודה בתומצ"צ וימים יוצרו⁵ דלכל אחד ואחד נקצב לו זמן היותו בעולם ואשר ע"כ הנה כל יום יהי' יקר אצלו.

והנה⁶ אות ה"א דשם הוי' שבנפש הוא כח ההשגה וההתבוננות בגדולת אוא"ס ב"ה באריכות גדולה דוקא בסדר והדרגה מן הקל אל החמור במה רבו מעשיך הוי'⁷ ובמה גדלו מעשיך הוי'⁸ בריבוי מיני הנבראי' בדצ"ח ובפרטי עניניהם ואשר כאו"א מהם שומר את פקודתו כפי שהטביע בו הבורא ית', והנה הגם דבכאו"א מישראל יש בחי' יו"ד דשם הוי' שבנפש שהוא בחי' חכמה שבנפשו⁹, דחכמ"ה כ"ח מ"ה¹⁰ התוקף בביטול שלמעל' מטו"ד¹¹ אשר מזה הוא כח המס"נ לעמוד בנסיונות ולעמוד כל מונע¹² ומעכב מתורה וקיום המצות, מ"מ צ"ל גם בחי' בינה שבנפש שהוא כח ההשגה וההבנה באלקות שהו"ע היחוד דהוי' הוא האלקים, והוא ע"י ידיעה והשגה דוקא וכמאמר¹³ דיסוד היסודות ועמוד החכמות הוא לידע שיש שם מצוי ראשון, ואומר לידע ולא רק

(1) שם שהה רבינו במשך תמוז — מנחם-אב תרצ"ב.

(2) המאמר (קטע המתחיל והנה אות ה"א) מיוסד על ד"ה ראה אנכי עטר"ת פ"ב ואילך (ספר המאמרים עטר"ת ע' תריא ואילך). עוד מאמרים המיוסדים על ד"ה זה — ראה לקמן ע' שצד.

(3) ואתחנן ד, לט.

(4) שם ז, יא ובפרש"י. עירובין כב, א.

(5) תהלים קלט, טז. וראה לעיל ע' קנד. ע' רעו. וש"נ.

(6) מכאן עד סוף המאמר נכלל בד"ה וכל בניך דש"פ ראה שנה זו (לקמן ע' תד ואילך).

(7) תהלים קד, כד.

(8) שם צב, ו.

(9) ראה תניא אגה"ת פ"ד. לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ.

(10) ראה רע"מ בזח"ג כח, א. לד, א. תורת חיים בראשית א, ג. ובכ"מ.

(11) ראה תניא פ"ח-יט. לקו"ת שם. קיצורים והערות לתניא ע' צט. אוה"ת ויקרא ח"ב ע' תקטו.

(12) כ"ה בכתי"ק, ואוצ"ל: נגד כל מונע.

(13) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"א.

(61) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.

(62) לך לך יז, ה.

(63) ראה תו"א, תו"ח ואוה"ת שבעה ערה 44. וראה אמרי בינה שער הק"ש פנ"ט. ספר המאמרים תרנ"ד ע' רפו ואילך (נתבאר באגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ב ע' תתקח ואילך). ספר המאמרים תרנ"ט ס"ע עג ואילך. תרפ"ט ע' 129 ואילך. תרצ"ו ע' 182 ואילך. ע' 270 ואילך.

(64) ב"ר פמ"ד, י. זח"א צ, ב.

(65) ראה תו"א שם יא, א ואילך. תו"ח שם פ, א ואילך. אוה"ת שם תתערב ואילך.

(66) נחמ"י ט, ז-ח.

(67) ארחות צדיקים שער יז. וראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 90. וש"נ.

(68) ראה לעיל ע' קטו. וש"נ.

(69) ראה זח"א ו, א. תקו"ז ת"ה (יט, א).

הלילה אין שום מניעה ומתעורר מעצמו, ולילך להתפלל בציבור הוא מאחר פאר שפעטיגט מען וצריך למעורר ומזכיר, והגם שבשכלו מבין היטיב שצ"ל באופן אחר לגמרי ומ"מ בפועל אינו כן, והוא בסיבת המונעים ומעכבי את לידת המדות והו"ע טמטום הלב מה שלבו אטום לקבל את אור וגילוי השכל⁵⁰, אבל בשכל הרי נעשה המדה, שהרי בכל השגה והתבוננות ה"ה מתפעל במוחו, ער פארשטייט דאך דעם ענין שכלי בכי טוב, ובמוחו מתפעל על הטוב ההוא, והתפעלות זו ואס דער ענין איז אים גיפעלין און גישמאק ובמוחו יש לו המשכה אליו הו"ע המדות כי המדות הם התפעלות והתרגשות, ואם גם בשכלו אינו מתפעל על טיב הדבר ההוא הנה זהו מפני התעלמות ביותר, והו"ע טמטום המוח שזהו מצד התגברות החומריות ביותר, וכמו שאנו רואין במוחש בטבעי בנ"א דשכלים גשמים בעניני עולם הם מבינים בטוב, וכמו במסחר ועסק או שארי עניני עולם, ובהם גם ישנם כאלו שהם מתחכמים ומשכילים בסברות עמוקות, ובשכלי התורה מתאוננים כי אינם יכולים לקבל לימוד סוגיא, שהאמת אינו כן, מצד השכל הם יכולי לקבל, ואינו אלא מצד התגברות החומריות ביותר, וכך הוא בעבודה, אבל בלא זה הרי נעשה התפעלות השכל, והוא מפני דשכל ומדו"הם עו"ע, והשכל מחייב את המדה.

אמנם בחו"ב, אינו באופן עילה ועלול, דחכמה אינה מחייבת את הבינה, ובינה אינה מוכרחת מהחכ', והיינו דגם כשיש כח החכ' אינו מוכרח שיהי' גם כח הבינה וכמו שנראה במוחש שיש מי שהוא בעל הבנה, ואינו בעל השגה, והיינו דבכחו להשכיל השכלות חדשות והוא בעצמו אינו משיג גם ההשכלות האלו שהוא משכיל, הרי אנו רואין במוחש שאין החכ' מכריח את הבינה והבינה אינה מוכרחת מהחכ', לפי שחכ' ובינה אינו ענין עילה ועלול, ולכן בעו"ע הרי העלול נמצא כלול בעילתו וכמו בשכל ומדות הרי המדות נמצאים כלולים בשכל שזהו ההתפעלות שכלי, משא"כ בחו"ב אין הבינה נמצא כלול בחכ' ומ"ש בס"ס⁶⁰ הבן בחכמה אין זה התכללות הבינה בהחכ' ואינו אלא רק מפני שפרצוף החכ' הוא פרצוף שלם הנה לשלימות הפרצוף דבכח' יש בו ג"כ בחי' בינה, אבל אין זה התכללות הבינה בחכ' שהרי הבינה שבכח' הוא לצורך החכ' עצמה, והיינו בשביל שיהי' כח החכמה ביריד' והמשכה, דכח החכ' בעצם היא בכחי' נקודה בלא המשכה, הנה הבינה שבכח' הוא בשביל שיהי' החכ' בכחי' המשכה, וזהו הבן בחכמה דבינה שבכח' ה"ז מפרצוף החכמה, והוא לצורך החכ', והיינו דבינה מהחכ' אינה בדרך עו"ע, כי בינה יש לה מקור מיוחד בפ"ע. והנה הכחות דחכ' ובינה הם חלוקים בעצם טבעם, דטבע החכמה הוא בנקודה וטבע הבינה הוא בהתרחבות, הנה ההתרחבות

להאמין בלבד¹⁴, וידיעה זו צריכה להיות בהשגה והבנה שהוא ית' ממציא כל נברא, וכל הנמצאי' משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצוא¹⁵, והיינו שהבנתו והשגתו יהי' בב' הענינים הן מצד הבורא ב"ה והן מצד הנבראים, דלהיותו הוא ית' מציאותו מעצמותו לכן הוא ית' ממציא כל נמצא וכמ"ש רבינו נ"ע¹⁶ שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה¹⁶, אמנם זהו ההבנה וההשגה בהממציא כל נמצא, וצריך להיות ההבנה וההשגה איך הוא מצד הנבראים, והיינו שמעצם מהותם ועצמותם של הנבראי' ביין וישיג דכל ענין מציאותם ועצמותם הוא הכח האלקי המהוה אותם ומחי' אותם מאין ליש. וידיעה זו הנה לכד זאת שהיא מצוה לעצמה בידיעת הבורא ית', הנה עוד זאת הרי ידיעה זאת מביאו לידי קיום מצותיו ית' לאהוב אותו ית' ולירא ממנו וכאמרו¹⁷ האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנא¹⁸ ואהבת את ה"א ונא¹⁹ את ה"א תירא, הרי דאהבת השי"ת ויראתו ית' הם מצות עשה כתפילין שבת וסוכה וכה"ג, וכשם דמצות תפילין יש לה מקום קבוע בגוף האדם בראשו ובזרוע במקום ושטח מוגבל, דהתפילין כשהם מונחי' על השולחן²⁰ הנה אף גם אם כוון כל הכוונת²¹ שבמצוה זו אם ח"ו לא הניחם במקומם המיוחד הוי קרקפתא דלא מנח תפילין²² הנה כמו"כ המ"ע דאהבתו ויראתו ית' יש להם מקום קבוע בגוף האדם והוא בהלב, והיינו דבבשר הלב יורגש בהרגש ממש²³, וכמו בגשמיות אנו רואין במוחש, דכאשר האדם פוגש באוהב נפשו ה"ה מרגיש נעימות עריבות בלבבו, ולהיפך דכאשר פוגש במי שירא ממנו הרי יירא ויפחד ונרגש בבשר לבבו חדודין חדודין ממש, וכן הוא בהמצות עשה דאהבתו ויראתו ית' שצריכים להיות נרגשים בלב ובשר הגשמי, וזהו"ע ההשבה אל הלב, דהשבה זו באה ע"י העמקת הדעת בהתבוננות ארוכה בגדולת הבורא ית' וכמאמר²⁴ והיאך הוא²⁵

14) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א-ב (מד, ב ואילך). אגרות-קודש אדמו"ר מהור"י"צ ח"ב ס"ע תלה ואילך. ח"ג ע' שמט. ח"ד ע' שכו ואילך. ח"ה ע' קיא. וראה שם ח"י ע' שסט ואילך. ועוד.

15) תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

16) עכ"ל אדמו"ר הזקן באגה"ק שם.

17) רמב"ם שם פ"ב ה"א.

18) ואתחנן ו, ה.

19) שם, יג.

20) ראה גם תו"א שמות נג, ד. אוה"ת שם ע' פז.

21) כ"ה בכתי"ק.

22) ראה ר"ה יז, א.

23) ראה לעיל ע' שלו. וש"נ.

24) רמב"ם שם ה"ב.

25) ברמב"ם שלפנינו: היא.

59) ראה גם לקמן ס"ע תיו ואילך.

60) פ"א מ"ד.

הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד²⁶ צמאה נפשי לאלקים לאל חי²⁷, והיינו דע"י זה שהאדם מתבונן במעשיו ית' שהו"ע מה רבו מעשיך הוי' בריבוי הנבראי' עד אין קץ ושיעור²⁸, ויוסיף להעמיק דעתו להתבונן בברואיו הנפלאים הגדולים²⁸ שהו"ע מה גדלו מעשיך הוי' ויראה גודל החכמה שבהן, היינו בכל נברא ונברא לפי מדריגתו ומעלתו דזה יסוד מוסד בהעבודה דתפלה בפסוד"ז בביאור עניני הבע"ח דע"י התבוננו' זו הנה מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה להתקרב לידע השם הגדול, וכידוע דישנה התבוננות המעוררת את האהבה, וישנה התבוננות המעוררת את היראה, וזהו שאומר²⁹ וכשמחשב בדברים האלו עצמן²⁷, והיינו דלאחר שמבין ומשיג גדולת הבורא ית' הנה כשמחשב באיך גיסא רואה הפלאת הבורא ב"ה איך שהוא מובדל ומרומם מכל הנבראי', ורק שבמקום גדולתו אתה מוצא ענותנותו³⁰ ית' שצמצם א"ע כבי' בכדי שהנבראים ישיגוהו וכמאמר³¹ כשעלה ברצונו ית' לברוא את העולם כדי להיטיב לברואיו שיכירו גדולתו, והיינו דזה גופא הוא טעם הבריאה ואינו אלא מצד כי חפץ חסד הוא³², ולזאת הנה בהתבוננו בזה הנה מיד²⁴ הוא נרתע לאחוריו ויירא ויפחד וידע שהוא ברי' קטנה שפלה אפילה עומדת בדעת קלה מועטה³³ לפני תמים דעות²⁷, הרי דידיעה זאת מביאה אותו לידי קיום המצות עשה דאהבתו ויראתו ית'.

וזהו דכתיב³⁴ דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם וגו' שבכדי שיהי' העבודה בלב שלם הוא ע"י הדעת והשגה, וכל כמה שיש ביכולתו להבין ולהשיג צריך לייגע עצמו ביגיעת נפש וביגיעת בשר, והעיקר בזה הוא שיבין את ההשכלה ההיא בהנחה טובה, מיט' א' גוטיץ אפלייג עפ"י שכלו דוקא, וכמו שאנו רואין במוחש בתלמיד היושב לפני רבו ושומע איזה לימוד בסוגיא ומקבלה בטוב הנה כשהתלמיד חוזר את הסוגיא אם כי שומר דברי הרב כאמירתן אבל הוא מטעימו בהסבר עצמי, ובהטעמה זו דוקא נראה וניכר הבנתו בהענין על בוריו, כי כאשר חוזר דברי ההלכה כמו שהם ואינם מתרגמם לעצמו

יגיעה גדולה, ובשכל עמוק ומופלא הנה הבכך שהיא המדה היא מוסתרת בסתרי עוצם הפלאת מעלת אור ההשכלה ההיא ואינה נראית וניכרת כלל כ"א אחרי צמצומים רבים שמתצמצם עצם הפנימית ומתגלה החיצונית ואז נראה וניכר הבכך, אבל באמת הרי גם קודם הגלתו הרי ישנו אלא שהוא מוסתר ונעלם בעוצם ריבוי ההשכלה לפי דכל דבר השכלה היא עילה שמחייבת איזה מדה שהיא עלולה מהשכל ההיא המכריחה, ולכן אנו רואין במוחש דמהשגת שכל הרי נעשה ונולד מדה, דכאשר האדם משיג באיזה ענין ומתבונן בו, אם הבנתו והשגתו הוא בדבר הטוב, הרי נעשה אצלו קירוב והמשכה להדבר ההוא באהבה גדולה, ואם הדבר ההוא שמתבונן בו הוא דבר המפחיד הרי נעשה אצלו יראה ופחד מהדבר ההוא, והוא לפי דהשגת השכל מכריח לידת המדות, ואם לפעמים לא יש לידת המדה ה"ז מפני איזה סיבה מבחוץ, והוא העלם והסתר שמונע ומעכב לידת המדות, וכידוע³⁵ בענין ג' שרי פרעה העומדים במיצר הגרון ומונעים ומעכבים את שפע המוחין למדות, וכמו שאנו רואין במוחש בטבעי בנ"א דבשכלם הם מבינים ויודעים דלימוד התורה וההנהגה במדות טובות הם טוב, וזה כל האדם אשר כל הנהגתו גם בין אדם לחבירו יהי' כמו שהוא עפ"י תורה דכתיב בה³⁴ דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום, ומעלת אהבת ישראל ומעלת האחדות והשלום, ומבינים זאת בטוב בשכלם, ומ"מ הנה בפועל אינו כן, והוא ע"י ההעלם וההסתר דג' שרי פרעה קנה ושט ורידין שעומדים במיצר הגרון ואינם מניחים שגילוי ההשגה יבוא בלב, וענינו בעבודה הוא דפרעה הוא הערף³⁵ שהוא היפך הפנים, דבפנים³⁶ מורה על החכ' ושכל וכמ"ש³⁷ חכמת אדם תאיר פניו, והערף הוא נגד השכל וכמ"ש³⁸ כי פנו אלי ערף ולא פנים, וערף זה יש לו ג' שרים והם קנה ושט שהם אכו"ש ואָס מיא ליגט שטאַרק פאַרנומען עם הגשמי שדואג רק על פרנסת גופו ובפרנסת נפשו אינו דואג, וביותר הוא הרתיחה בזה שזהו"ע הורידין שמלאי' דם, והיינו דכל הענינים הגשמיים נעשים ברתיחה גדולה מיט' א' קאָך און מיט' א' ברען, וכל מה שנדמה לו שנוגע לעסקו ופרנסתו יש לו זמן על זה והולך כמה פעמים, ויש לו זמן גם לדבר דברים בטלים שאינם נוגעים להעסק כלל, ולקבוע עתים לתורה אין לו זמן, ואין לו חיות בעבודת השי"ת והוא בהתרשלות ובקיריות, והנה בעניני עסקו אינו צריך למעורר כלל גם אם נדרש לו לעמוד באמצע

(26) תהלים מב, ג.

(27) עכ"ל הרמב"ם שם.

(28) ראה תו"א וארא נו, ב.

(29) הרמב"ם שם הלכה ב.

(30) מגילה לא, א — ע"פ הגירסא בילקוט שמעוני תהלים רמז תשצד. וראה ספר המאמרים

ה'ש"ת ע' 40. תש"ד ע' 210. וש"נ.

(31) עץ חיים שער הכללים בתחילתו.

(32) מיכה ז, יח.

(33) ברמב"ם שלפנינו: מעוטה.

(34) דברי הימים"א כח, ט. וראה תניא פמ"ב (נט, סע"א). קונטרס אחרון (קנו, ב).

(53) ראה לקוטי תורה להאריז"ל וישב לט, מ (ד"ה ויהי כו' עתה נבאר סוד יוסף). תו"א וארא נח, ב ואילך. יתרו עא, ד. הוספות לויחי קב, ג. קד, ב ואילך. לעיל ע' שכה. לקמן ע' תמג ואילך.

(54) משלי ג, יז.

(55) לקוטי תורה להאריז"ל וישב שם. ר"פ שמות.

(56) כ"ה בכתי"ק. ואוצ"ל: דפנים.

(57) קהלת ח, א.

(58) ירמיה ב, כז.

חשיבי ממש⁴², וזהו דע את אלקי אביך שצ"ל דעת והשגה והוא ללמוד הענין בטוב עד שיונח ויוקלט אצלו בהנחה וקליטה טובה, ולבאר ולהסביר לעצמו כפי השגתו, דיש מעלה בהשגה שעי"ז הוא הגילוי בנפש דכאשר משיג ענין אלקי ה"ז מאיר בגילוי בנפשו, דחכ' הוא בחי' הביטול עצמי שלמעל' מטו"ד המושג, ה"ז אינו בבחי' גילוי ואינו שייך בזה תפיסא והשגה וכמאמר⁴³ ולית מח' תפיסא ב"י כלל, אבל בהשגה ה"ז בבחי' תפיסא, וזהו דהתגלות עתיק הוא בבחינה⁴⁴ דעיקר גילוי התענוג הוא בבחינה בהשגה דוקא, והיינו מפני דהשגה שרשה מבחי' התענוג, ובכחות הנפש דחו"ב עם היות דבסדר עמידתן והתגלותן הרי החכ' קדומה לבחינה ונעלית יותר ומ"מ הנה יש יתרון בבחינה שלמעלה מהחכ' וכמ"ש⁴⁵ ומבני ישכר יודעי בינה לעתים ואמרז"ל⁴⁶ דאפי' בימי משה לא אשתכח כוותיהו דכתי'⁴⁷ הבו לכם אנשי חכמים ונבנים וידעים וגו' ואח"כ כתיב⁴⁸ ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים וגו' ואלו נבונים אפי' בימי משה לא אשתכח, דמשה הוא בחי' חכ' דמשה כתיב⁴⁹ כי מן המים משתיהו, וכתיב⁵⁰ וירא ראשית לו שהוא בבחי' חכ' וימי משה הוא גילוי בחי' חכ' ואלו נבונים גם בימי משה לא אשתכח דיש מעלה בהשגה דעי"ז הוא הגילוי בנפש, וזהו עצמו הוא היתרון דבינה על החכמה.

וביאור הענין הוא⁵² דהנה בינה הגם שמקבל מהחכ' אינו משתלשל מהחכ' ואינו אלא רק מה שהבינה מקבל מהחכ' אבל לא שהבינה עצמה משתל' מהחכ', ובינה יש לה שרש מיוחד, ולכן הנה בינה מהחכ' אינו בבחי' השתל' עו"ע, דעילה ועלול יש להם גדרים מיוחדים, ובהם הוא מה שהעילה מחייב את העלול ומכריחו, והעלול כלול בעילתו ומחוייב ומוכרח ממנו, וכמו שכל ומדות שהם עו"ע דשכל עילה ומדות עלולים, הרי השכל מחייב את המדות ומכריחם, והיינו דאין שום דבר השכלה אפי' עמוקה ביותר שלא יהי' לה בכך שהיא המדה שמחוייב ומוכרח מן ההשכל' ההיא, רק שההפרש בין שכל גלוי ורגיל לשכל עמוק ומופלא, דבשכל גלוי ורגיל הבכך נראה וניכר גלוי בלא

בלשונו אז לא הוי עוד הבנה והשגה גמורה כ"א העיקר הוא כאשר מסבירו לעצמו באותיות שלו בביאור על דברי הרב בהסוגיא ההיא, וכן הוא בענין ההתבוננות שצריך ללמוד אותו הענין בטוב בדברי הרב בדיוק ולקבל את הענין בכל פרטיו, אבל לאחר שכבר קיבל דברי הרב ה"ה צריך לבאר ולהסביר לעצמו באותיות שלו, וכמו כאשר לומד הענין דאני הוי' לא שנית⁵⁵, שלא יש שום שינוי ח"ו בין קודם הבריאה ולאחר הבריאה, וכמאמר⁵⁶ אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע, דכללות התהוות העולמות הוא מהארה לבד וכתיב⁵⁷ ב"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב ובה"א נברא העוה"ז⁵⁸, וכשולמד ענין זה הרי מבינו בהנחה טובה, דער ענין לייגט זעך בא' אים גוט אָפּ וחושב ומהרהר בזה ומעמיק דעתו בהתבוננות בהענין אז מתחדש לו בהענין הסבר עצמו בהטעמת הענין והבנתו בדוגמא בכחות ולבושי הנפש, דהאדם הוא נברא מוגבל, ומ"מ הנה ב' אותיות אינם תופסים מקום⁵⁹ לגבי ריבוי האותיות שאדם מדבר במשך יום חדש ושנה ומכש"כ העדר תפיסת מקום של ב' אותיות לגבי כללות כח הדיבור, ובפרט לגבי כח המחשבה, וכ"ש לגבי עצם הנפש שמלאה אותיות⁶⁰ הרי ב' אותיות אין להם שום תפיסת מקום כלל, ויעמיק להתבונן ומה האדם שלאחר כל העילויים שלו הוא נברא מוגבל, דהן אמת אשר ב' אותיות אינם תופסים שום מקום לגבי זה דעצם הנפש מלאה אותיות, אבל העדר תפיסת מקום זה הוא כמו שאין תופס מקום מספר א' לגבי המספר דריבוי רבבות אלפים פעמי' ריבוי רבבות אלפים, דמ"מ הלא כל המספר המרובה דריבוי רבבות אלפים פעמים ריבוי רבבות אלפים הוא מקובץ מריבוי רבבות אלפי' פעמים ריבוי רבבות אלפים אחדים, וכאשר יחסר מספר א' הלא יחסר אותו המספר א"כ הרי גם מספר א' יש לו מקום ורק דלגבי עוצם הריבוי דריבוי רבבות אלפים פעמים ריבוי רבבות אלפים הנה מספר הא' הוא מספר בלתי תופס מקום גלוי, אבל מספר לגבי בלי מספר ה"ה בהעדר תפיסת מקום לגמרי⁶¹, וכן הוא בענין זה דבהאדם הנה ב' אותיות הגם שהם בגדר מספר מ"מ אינם תופסים מקום, וא"כ להבדיל הבדלות אין קץ למעלה הרי ב' אותיות אינו תופס מקום כלל, והיינו דכללות ההשתל' מרוכ"ד עד סוכ"ד אינו תופס מקום כלל לגבי עצמות ולכן לא שנית, והוא ההתבוננות דהוי' אחד איך דכולא קמי' כלא

(42) ע"פ דניאל ד, לב. זח"א יא, ב.

(43) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(44) ראה זח"ג קעח, ב. תו"א לך יא, סע"ב. תו"ח שם פא, ב ואילך. אוה"ת שם ח"ו תתרעג, א ואילך. לקו"ת ר"ה נז, א.

(45) דברי הימים א יב, לב.

(46) עירובין ק, ב. נדרים כ, ב.

(47) דברים א, יג.

(48) שם, טו.

(49) ראה לקו"ת מסעי צא, סע"ד ואילך. ואתחנן ג, ג. וראה לקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך.

(50) שמות ב, י. וראה לעיל ס"ע רכט ואילך. וש"נ.

(51) ברכה לג, כא.

(52) ראה תו"א, תו"ח ואוה"ת שבהערה 44.

(35) מלאכי ג, ו.

(36) בתפלת שחרית. וראה תניא פ"כ. תו"א ויקהל פז, א. לקו"ת אמור לא, א. דרושים לר"ה סא, א. ובכ"מ.

(37) ישעי' כו, ד.

(38) מנחות כט, ב.

(39) ראה תניא פ"כ-כא.

(40) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ד. ספר המאמרים תרצ"ו ע' 110. וש"נ.

(41) ראה תניא פמ"ח (סז, ב).